

УДК 332.1:330.341.1

Олена Миколаївна ЛУЦКІВ

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України», e-mail: lutolen@i.ua

**ЦІЛІ, ПРИНЦИПИ ТА ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ**

Луцків, О. М. Цілі, принципи та пріоритети регіональної інноваційної політики / Олена Миколаївна Луцків // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 2. – № 57. – С. 202–208.

Анотація. У статті основну увагу приділено визначенню сутності та основних цілей регіональної інноваційної політики в контексті підвищення конкурентоспроможності економіки регіону. Обґрунтовано основні причини необхідності регіоналізації інноваційної політики. Визначено основні принципи формування та пріоритети реалізації регіональної інноваційної політики. Виокремлено критерії, що впливають на вибір пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в регіоні. Визначено та проаналізовано умови, які сприяють ефективності реалізації регіональної інноваційної політики та забезпечують позитивний економічний результат і підвищення конкурентоспроможності виробництва в регіоні. Зазначено, що ефективність реалізації інноваційної політики має обов'язково враховувати при визначенні основних її цілей низку чинників, які визначають конкурентоспроможність економіки регіону.

Ключові слова: регіональна інноваційна політика; інноваційна сфера; інноваційний розвиток регіону; інноваційний потенціал; інноваційні можливості регіону; конкурентоспроможність економіки.

Елена Николаевна ЛУЦКИВ

кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, ДУ «Институт региональных исследований им. М. И. Долишнего НАН Украины», e-mail: lutolen@i.ua

**ЦЕЛИ, ПРИНЦИПЫ И ПРИОРИТЕТЫ РЕГИОНАЛЬНОЙ
ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ**

Луцків, Е. Н. Цели, принципы и приоритеты региональной инновационной политики / Елена Николаевна Луцків // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред.: М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 2. – № 57. – С. 202–208.

Аннотация. В статье основное внимание уделено определению сущности и основных целей региональной инновационной политики в контексте повышения конкурентоспособности экономики региона. Обоснованы основные причины необходимости регионализации инновационной политики. Определены основные принципы формирования и приоритеты реализации региональной инновационной политики. Выделены критерии, влияющие на выбор приоритетных направлений инновационной деятельности в регионе. Определены и проанализированы условия, которые способствуют эффективности реализации региональной инновационной политики и обеспечивают положительный экономический результат и повышение конкурентоспособности производства в регионе. Отмечено, что эффективность реализации инновационной политики должна обязательно учитывать при определении основных ее целей ряда факторов, которые определяют конкурентоспособность экономики региона.

Ключевые слова: региональная инновационная политика; инновационная сфера; инновационное развитие; инновационный потенциал; инновационные возможности региона; конкурентоспособность экономики.

Olena LUTSKIV

PhD in Economics, senior researcher, State institution «Institute of regional research named after M. I. Dolishniy the NAS of Ukraine», e-mail: lutolen@i.ua

REGIONAL INNOVATION POLICY AIMS, PRINCIPLES AND PRIORITIES

Lutskiv, O. (2015), *Regional innovation policy aims, principles and priorities*. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Tsili, pryntsyty ta pryorytety rehionalnoi innovatsiinoi polityky; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], *Socio-economic research bulletin* (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 2, No. 57, pp. 202–208.

Abstract. *The article focuses on the nature and definition of the main objectives of regional innovation policy in the context of improving the competitiveness of the regional economy. The basic reason for the need of regionalization of innovation policy is substantiated. The basic principles of formation and priorities of regional innovation policy realization are defined. The necessity of forming of regional innovative politics is certain as a basic constituent of innovative development of territory is grounded. The criteria of influencing the choice of priorities of innovation activity in the region were outlined. The conditions that contribute to the effective implementation of regional innovation policies and provide a positive economic result and the competitiveness of production in the region were identified and canalized. It was noted that the effectiveness of innovation policy should be taken into consideration in determining its main objectives a number of factors that determine the competitiveness of the regional economy.*

Keywords: *regional innovation policy; innovation sphere; innovative development of the region; innovative potential; innovative capabilities of the region; competitiveness of economy.*

JEL classification: E11, R58

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вирішення нагальних економічних проблем є можливим лише за рахунок переходу нашої країни на інноваційний шлях розвитку, який задекларований в усіх державних програмних документах. Інноваційний розвиток економік регіонів є дієвим інструментом згладжування існуючої міжрегіональної диференціації та забезпечення їх збалансованого розвитку. Зважаючи на складність та масштабність цього завдання, вирішити його можна лише за рахунок створення сприятливих умов для зростання ролі та значущості науки і науково-технічних розробок в економіці регіону. Досягти цього можна тільки тоді, коли інноваційна політика буде в центрі уваги як державних так і регіональних органів влади для визначення і розстановки правильних пріоритетів і перспектив інноваційного розвитку. Необхідність регіоналізації інноваційної політики обумовлюється такими чинниками, як: гнучкість і адаптивність регіональної економіки, посилення зв'язків між регіональною та глобальною економічними системами; тяжіння виробництв наукоємкої продукції до локального рівня організації; сприяння регіональній концентрації інноваційної діяльності. Крім того, існують і внутрішні причини необхідності розвитку інноваційної діяльності в регіонах нашої країни. І головна з цих причин – висока диференціація регіонів України щодо їх економічного та інноваційного розвитку зокрема.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Свідченням актуальності цієї проблематики є значний інтерес учених до неї. Так, в економічній літературі глибоко і багатосторонньо досліджуються питання активізації процесів інноваційного розвитку, формування і використання науково-технічного і інноваційного потенціалів, визначення соціально-економічної ефективності нововведень. Особлива увага приділяється також і питанням формування та реалізації інноваційної політики, визначенню основних її цілей, завдань, принципів та пріоритетів. Серед зарубіжних вчених дослідженню інноваційних процесів присвячено праці: Й. Шумпетера, Г. Менша, П. Друкера, Б. Твісса, Б. Санто, В. Хартмана, Р. Солоу, Є. Тоффлера та інших. Серед вітчизняних вчених варто відзначити праці: О. Алімова, С. Білої, В. Бабича, Ю. Бажала, В. Беседіна, В. Воротіна, А. Гальчинського, В. Гейця, І. Лукінова, В. Мартиненка та інших. Разом з тим, в наукових працях недостатньо уваги приділено значенню та ролі регіональної інноваційної політики в активізації економічного розвитку території.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідною передумовою виходу регіонів України на шлях стійкого економічного зростання є розробка ефективної регіональної інноваційної політики. При формуванні регіональної інноваційної політики мають враховуватися специфічні переваги кожного регіону, тобто особливості його економічної структури та галузевої спеціалізації. Саме

специфіка регіональних умов господарювання має визначати основні цілі та пріоритети регіональної інноваційної політики відповідно до особливостей спеціалізації економіки регіонів. Вона має бути спрямована на вирішення та подолання проблем регіональної диференціації через створення сприятливого середовища для активізації інноваційної діяльності в регіонах та залучення їх в науковий та інноваційний простір. Однак, на жаль, в Україні на регіональному рівні так і не розроблено ефективну інноваційну політику, не визначено чіткі цілі і першочергові пріоритети стимулювання інноваційної діяльності саме в пріоритетних галузях економіки, що і гальмує активізацію цих процесів на місцях.

Постановка завдання. Мета статті – розкрити сутність регіональної інноваційної політики та визначити основні засади її формування; розглянути різні аспекти формування та реалізації регіональної інноваційної політики; виділити основні цільові орієнтири регіональної інноваційної політики з урахуванням специфіки та наявності високотехнологічних виробництв у регіоні; охарактеризувати основні принципи формування та пріоритети реалізації регіональної інноваційної політики в контексті підвищення конкурентоспроможності економіки регіону.

Вклад основного матеріалу дослідження. Основу регіональної інноваційної політики становить технологічний розвиток регіонів, який дозволить підвищити конкурентоспроможність економіки регіонів, досягти їх збалансованого економічного розвитку, більш ефективно розмішувати та використовувати матеріальні, інтелектуальні, фінансові та інші ресурси території. Варто зазначити, що значний вплив на формування регіональної інноваційної політики має розвиток високотехнологічних виробництв. Тобто ця політика спрямована саме на активізацію інноваційних процесів в регіоні.

Регіональна інноваційна політика – це сукупність встановлених цілей та пріоритетів розвитку інноваційної діяльності в регіоні, шляхів і засобів їх досягнення на основі взаємодії регіональних органів управління. В основі формування регіональної інноваційної політики лежить так звана теорія створення сприятливого середовища для введення інноваційної діяльності [1, с.237]. Створення на території регіону сприятливого середовища забезпечить активізацію процесів отримання, накопичення, збагачення наукових знань і ефективного їх втілення в інноваційні технології та підвищення інвестиційної активності в інноваційній сфері загалом.

До умов створення сприятливого інноваційного середовища також належать: систематизація і ефективне використання інформаційних ресурсів, їх інтеграція у світовий інформаційний простір і вихід на ринок інформаційних послуг, що ґрунтуються на розробці і впровадженні технологій високопродуктивної обробки, зберіганні і передачі даних по телекомунікаційних мережах, а також створення баз даних і банків знань [2, с.928].

У сучасній економічній літературі розрізняють два основних аспекти регіональної інноваційної політики [3, с.204]:

- перший – регіональна інноваційна політика, що здійснюється центром по відношенню до своїх регіонів, тобто система цілей і завдань органів державної влади з управління політичним, економічним і соціальним розвитком регіонів, а також механізмів їх реалізації;
- другий – регіональна інноваційна політика як діяльність регіональних органів влади, яка спрямована на вирішення першочергових економічних проблем розвитку регіону.

Неефективність наявної регіональної політики зумовлена відсутністю необхідних сприятливих умов, які б забезпечували ефективність її реалізації. Особливою умовою реалізації регіональної інноваційної політики є всебічна підтримка з боку держави прикладних та фундаментальних досліджень в наукових організаціях та місцевих університетах через запровадження нової політики у сфері відбору, підготовки та використання кадрів для науки, формування і реалізації у сфері інноваційної

діяльності програми зміни державної статистики та організації регіональної автоматизованої системи науково-технічної інформації.

Серед необхідних сприятливих умов формування ефективної регіональної інноваційної політики можна виділити також: спроможність влади до мобілізації навколо стратегічного орієнтуру – через створення ефективної політичної системи та проінноваційного лобі; компенсація негативного попиту на інститути інноваційної економіки з боку контрінноваційного лобі та підвищення ефективності бюджетної політики щодо її формування; спроможність влади до консолідації суспільства – через відповідне підвищення довіри суспільства до влади; введення стратегічного орієнтуру в коло національної ідеї [4, с.130–138].

Основним стратегічним орієнтиром регіональної інноваційної політики є вирішення територіальних проблем, активізація економічних процесів у регіоні за рахунок ефективного використання його інноваційного потенціалу, підвищення внеску науково-інноваційної сфери в економіку регіону, підвищення ефективності функціонування інноваційної сфери та задоволення потреб внутрішнього ринку власною високоякісною та конкурентоспроможною продукцією.

На основі сформульованої мети регіональної інноваційної політики визначають основні її завдання: забезпечення високого інноваційного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності та ефективності господарювання; створення сприятливого інноваційного клімату в регіоні; пошук і мобілізація внутрішніх інноваційних резервів економічного зростання; підтримка наукових досліджень в пріоритетних напрямках і сферах розвитку науки і техніки; удосконалення системи підготовки висококваліфікованих кадрів на регіональному рівні.

Ефективна регіональна інноваційна політика має базуватися на об'єктивному аналізі економічної ситуації, детальній оцінці наявних ресурсів і можливостей, орієнтуватися на реальні та досяжні цілі інноваційного розвитку території. Враховуючи важку економічну ситуацію в регіонах загалом, та в інноваційній сфері зокрема, і, таким чином, відсутність об'єктивних умов для повноцінного розвитку в регіонах інноваційних процесів, при розробці регіональної інноваційної політики необхідно чітко визначити першочергові цілі інноваційного розвитку регіону відповідно до його наявних ресурсних можливостей. Серед головних цілей регіональної інноваційної політики варто виділити [5; 6]:

- створення сприятливого інноваційного середовища, яке забезпечуватиме перетворення наукових ідей і технологічних розробок в конкурентоспроможну продукцію;
- збереження оптимального співвідношення між регіональною та галузевою інноваційною політикою та недопущення протиріч між основними її цільовими орієнтирами;
- підвищення конкурентоспроможності регіональних товаровиробників за рахунок інноваційно-технологічного оновлення їх виробничої бази та активізації їх інноваційної активності;
- оптимальне використання для інноваційного розвитку наявних природно-ресурсних, виробничих, інтелектуальних, фінансових та інфраструктурних можливостей регіону;
- розвиток та активізація внутрішньої та зовнішньої міжрегіональної співпраці в інноваційній сфері.

У процесі реалізації основних цілей інноваційної політики вирішуються також і багато соціальних проблем, наприклад, зменшення рівня безробіття, збільшення доходів населення за рахунок створення нових високотехнологічних виробництв.

Досягнення цілей інноваційної політики потребує обґрунтування основних принципів її формування, а саме [5; 7, с.157]:

- пріоритетності – визначає пріоритет інновацій над традиційним виробництвом та пріоритетні напрями інноваційної діяльності, враховуючи специфіку економічного розвитку конкретного регіону;
- системності – передбачає розгляд програмних рішень у контексті з іншими державними програмами розвитку національної економіки та її регіонів, виключаючи при цьому можливість дублювання окремих завдань у різних програмах;
- єдності – сприяє розвитку регіональної інноваційної інфраструктури та створенню регіональної інноваційної системи;
- узгодженості – передбачає визначення сфери спільних інтересів і форм взаємодії держави, регіонів, інвесторів, інноваційно-активних підприємств і прийняття компромісних рішень на підставі узгодження інтересів зазначених суб'єктів інноваційного процесу;
- збалансованості – узгодження державних інтересів з інтересами регіонів, міжрегіональних інтересів та інтересів муніципальних утворень всередині регіонів, можливості та ресурсну забезпеченість регіонів;
- забезпеченості – спрямований на необхідність ресурсної забезпеченості реалізації регіональної інноваційної політики;
- ефективності – передбачає необхідність оцінки і вибору кращих варіантів вирішення проблеми, забезпечення ефективного впровадження та використання інновацій на підприємствах регіону;
- екологічності – вимагає розробки і впровадження нововведень в галузі охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування, недопущення екологічного забруднення навколишнього природного середовища.

Варто зазначити також і той факт, що основою ефективності реалізації регіональної інноваційної політики є вибір правильних пріоритетів які потребують першочергової підтримки. Необхідність вибору пріоритетів обумовлено обмеженістю ресурсів, які держава може направити на підтримку інноваційної діяльності в регіонах та забезпечення ефективності використання інноваційного потенціалу, необхідністю узгодження напрямів і рівня інноваційної активності із завданнями економічного розвитку і вимогою забезпечення конкурентних переваг в економіці регіону на довгострокову перспективу. Серед основних критеріїв, що впливають на вибір пріоритетів інноваційної діяльності варто відзначити: науково-технічний, економічний, соціальний та екологічний.

Вважається, що пріоритети інноваційної політики варто розглядати у двох ракурсах: як пріоритети розвитку інноваційної діяльності та пріоритети управління цією діяльністю, які обираються з урахуванням вимог ефективного реалізації пріоритетів першої групи. Пріоритети інноваційної політики регіону обираються, виходячи з потреби технологічного і соціально-економічного розвитку та можливостей для створення інновацій, що існують у науково-технічній сфері регіону. Перші орієнтовані передусім на зміцнення конкурентних позицій традиційних галузей, другі – здебільшого на подальшу перспективу [8].

Проблема вибору пріоритетів інноваційної діяльності території є складним і багатокритеріальним завданням. Вибір пріоритетів повинен відбуватися на основі: визначення основних проблем розвитку регіону та шляхів їх розв'язання; комплексного прогнозу економічного та інноваційного розвитку регіону; врахування особливостей технологічної структури економіки регіону; визначення переліку «критичних технологій» для виробництв регіону; наявності коопераційних зв'язків між виробництвами регіону; оцінки структури та кон'юнктури сегментів споживчого ринку; інфраструктурного забезпечення тощо.

Кожен регіон має свою специфіку галузевої і технологічної структури економіки, а тому і повинен мати іншу систему пріоритетів. При їх реалізації регіон має розраховувати на власні сили і наявні ресурси для їх реалізації.

Серед основних пріоритетів інноваційного розвитку варто відзначити: оновлення застарілих технологій; зростання інноваційного потенціалу; нарощення інвестицій в інновації; захист об'єктів інтелектуальної власності; створення механізму ринкової оцінки інтелектуальної власності; збалансованість інноваційного попиту та пропозиції на ринку; розвиток регіональної інституційної інфраструктури; зменшення адміністративних бар'єрів для розвитку малого та середнього інноваційного підприємництва тощо.

Серед інноваційних пріоритетів вирішальне значення для всіх регіонів має запровадження матеріало-, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, створення високотехнологічних і високоефективних галузей і виробництв для забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції. Тобто необхідно всебічно стимулювати розвиток інтелектуаломістких виробництв як однієї із базових передумов підвищення інноваційності регіону, що сприятиме переорієнтації промисловості на виробництво наукомісткої високотехнологічної продукції.

На регіональному рівні першочергову підтримку повинні отримувати саме ті підприємства регіону, які мають власну базу для проведення дослідно-експериментальних та науково-технічних досліджень, тобто мають можливість і бажання займатися інноваційною діяльністю.

Висновки і перспективи подальших розробок. Підсумовуючи вищенаведене варто зазначити, що управління інноваційним розвитком має відбуватися за допомогою визначення чітких цілей та вибору першочергових пріоритетів регіональної інноваційної політики з врахуванням можливостей та інтересів усіх суб'єктів інноваційної діяльності. Саме ефективна регіональна інноваційна політика дозволить у найкоротші терміни та з високою ефективністю використовувати інноваційний та науково-технічний потенціал регіону як фактори досягнення поточних і перспективних цілей розвитку регіону. Вона спрямована на підвищення вкладу наукової сфери в активізацію інноваційного розвитку регіону, що, у свою чергу, забезпечить економічне зростання в цілому. Окрім внутрішніх умов велике значення для забезпечення активізації інноваційних процесів мають і зовнішні. Так, наприклад, суттєво сприятиме інноваційному розвитку активне включення у світовий науково-технологічний і інноваційний простір та наявність можливостей і спроможності виходу на інноваційний ринок, знаходження в ньому своїх ніш та освоєння їх.

Література

1. Кононенко О. О. Регіональна інноваційна політика: цілі й пріоритети розвитку / О. О. Кононенко // *Комунальне господарство міст: наук.-техн. зб.* – № 96. – 2010. – С. 235–241.
2. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Ю. В. Кіндзерський, М. М. Якубовський, І. О. Галиця та ін.; за ред. Ю. В. Кіндзерського] // *НАН України. Ін-т економіки та прогнозування.* – К., 2009. – 928 с.
3. Порошина О. О. Концептуальні основи формування стратегії регіональної інноваційної політики / О. О. Порошина // *Науковий вісник ЧДІЕУ.* – 2009. – № 1 (2). – С. 198–210.
4. Федулова Л. І. Підходи до розроблення стратегії інноваційно-технологічного розвитку регіонів / Л. І. Федулова // *Стратегічні пріоритети.* – 2010. – № 2 (15). – С. 130–138.
5. Третьяк В. В. Проблеми формування та напрями реалізації регіональної інноваційної політики [Електронний ресурс] / В. В. Третьяк, Н. В. Дронова. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/71/10662>.
6. Вилгін Є. А. Підходи до реалізації регіональної інноваційної політики держави [Електронний ресурс] / Є. А. Вилгін. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=477>.

7. Пельтек Л. В. Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми: монографія / Л. В. Пельтек. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. – 268 с.
8. Бова Т. В. Пріоритети державної інноваційної політики на державному та регіональному рівнях [Електронний ресурс] / Т. В. Бова // Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могили комплексу «Києво-Могилянська академія» (Серія: Державне управління). – 2010. – Вип. 135. – С. 104–108. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdu_2010_147_135_22.pdf.

References

1. Kononenko, O. O. (2010), «Regional innovative policy: aims and priorities of development» [Rehionalna innovatsiina polityka: tsili i priorytety rozvytku], Scientific and technical collection «Communal economy of cities», No. 96, pp. 235–241 (ukr)
2. Kindzerskyi, J. V., Yakubovskyi, M. M., Galytsia, I. O. (2009), «Potential of national industry: aims and mechanisms of effective development» [Potentsial natsionalnoi promyslovosti: tsili ta mekhanizmy efektyvnoho rozvytku], Institute of Economics and Forecasting, NAS of Ukraine, Kyiv (ukr)
3. Poroshina, O. O. (2009), «Conceptual bases of forming the strategy of regional innovative policy» [Kontseptualnye osnovy formirovaniya strategiy regionalnoy innovatsionnoy polityki], Scientific visnyk CHDIEU, No. 1 (2), pp. 198–210 (rus)
4. Fedulova, L. I. (2010), «Approaches to development of innovative and technological development of regions strategy» [Pidkhody do stratehii innovatsiino-tekhnologichnoho rozvytku rehioniv], Strategic priorities, No. 2 (15), pp. 130–138 (ukr)
5. Tretyak, V. V., Dronova, N. V. «Forming problems and directions of realization of regional innovative policy» [Problemy formuvannia ta napriamy realizatsii rehionalnoi innovatsiinoi polityky], available at: <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/71/10662> (ukr)
6. Vilgin, Y. A. «Approaches to realization of regional innovative policy of the state» [Pidhodu do realizatsii rehionalnoi innovatsiinoi polityky derzhavy], available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=477> (ukr)
7. Peltek, L. V. (2010), Development of regional industrial policy of the state: theory, methodology, mechanisms: monograph [Rozvytok rehionalnoi promyslovoi polityky derzhavy: teoriia, metodolohiia, mekhanizmy: monohrafiia], Publishing house ChSU the name of P. Mohyla, Mykolaiv, 268 p. (ukr)
8. Bova, T. V. (2010), «The priorities of state innovation policy at national and regional levels» [Priorytety derzhavnoi innovatsiinoi polityky na derzhavnomy ta rehionalnomy rivni], Proceedings of the Black Sea State University named after P. Mohyla «Kyiv-Mohyla Academy» complex (Series: Public Administration), Issue 135, pp. 104–108, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdu_2010_147_135_22.pdf (ukr)